

UNA EXPERIÈNCIA DE COAVALUACIÓ: SITUAR L' AVALUACIÓ EN EL PROCÉS D' APRENENTATGE I AFAVORIR QUE ELS ESTUDIANTS DE MAGISTERI APRENGUIN A AVALUAR TREBALLS ESCRITS

AUTOR

Nom: David Duran Gisbert

Departament: Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l' Educació

Centre: Facultat de Ciències de l' Educació

E-mail: david.duran@uab.cat

COAUTOR

Nom: Sílvia Blanch Gelabert

Departament: Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l' Educació

Centre: Facultat de Ciències de l' Educació

E-mail: silvia.blanch@uab.cat

RESUM DE L' EXPERIÈNCIA

Es presenta una experiència de coavaluació de dos treballs de l' assignatura de Psicologia Evolutiva i de l' Educació, dels estudis de Mestre d' Educació Primària i Educació Musical. L' objectiu de l' experiència és situar l' avaluació dins del procés d' ensenyament i aprenentatge (partir de la detecció i reflexió sobre els errors dels companys i dels propis); oferir oportunitats als alumnes de magisteri a aprendre a avaluar treballs escrits (una competència necessària en la seva tasca professional) i millorar el procés d' avaluació de treballs (forçant l' explicitació de criteris de correcció i optimitzant els temps de correcció). En ambdós treballs el procediment d' avaluació va comportar la coavaluació (avaluació del treball d' un company a partir d' una pauta d' avaluació amb criteris de correcció i de qualificació amb la possibilitat de deixar en blanc l' ítem que no poguessin avaluar); la revisió de la coavaluació per part de l' estudiant avaluat (detectant les discrepàncies, si n' hi havia) i la revisió del professor.

Els resultats de l' experiència es presenten a partir de les dades de la mostra del grup de primària. Els estudiants van assumir el rol d' avaluadors (només el 3,17% dels ítems no van ser avaluats). La correcció va ser afinada (només el 3,17% d' ítems van tenir discrepàncies entre avaluador i avaluat) i el nivell d' exigència entre iguals va ser elevat (la major part de les discrepàncies entre professor i avaluador -79,31%- es van resoldre a favor de l' avaluat). A través d' un qüestionari, la major part dels estudiants reconeixen no haver fet coavaluacions abans; haver après millor els continguts i tingut l' oportunitat d' aprendre a avaluar treballs escrits.

ABSTRACT

This paper presents a co-evaluation experience based on two assignments within the subjects of Educational and developmental Psychology, based on the studies of Primary and Musical Education student teachers. The aim is to include formal evaluation as an integral part of the process of learning and teaching (starting with the reflection then mutual correction of the peer students assignments); to offer opportunities to the teaching students to learn to evaluate written assignments (a very necessary ability in their professional duties) and to improve the assignment evaluation process (using explicit correction criteria and optimizing the time used). In both assignments the evaluation procedure was made through co-evaluation

(evaluation of a peer's assignments with the help of a criteria correction and qualification, including flexibility where passages that could not be readily evaluated require further discussion); the revision of the co-evaluation made by the evaluated student (detecting the discrepancies, if there were any) and the revision of the professor.

The results are based on the data taken from the group of primary student teachers only. The students assumed the evaluator role (only 3.17% of the students were not evaluated). The correction was very accurate (only 3.17% the items showed discrepancies between evaluated and evaluator) and the level of exigency between peers was elevated (most of the discrepancies between professor and evaluator -79, 31% - were solved in favour of the evaluated). The students completed a questionnaire about the co-evaluation process and it became clear that most of them recognized that they had never done co-evaluation before; and as a result of the process they felt they were more aware of and better able to evaluate the written assignments.

PARAULES CLAU

Avaluació, coavaluació, formació de mestres.
Assessment, coevaluation, teacher's training.

ÀMBIT GENERAL D'INTERÈS DE LA INNOVACIÓ

La coavaluació -o avaluació entre iguals- és una pràctica que enriqueix els recursos avaluatius del professorat de qualsevol titulació i curs acadèmic. L'experiència pot animar el professorat a emprar la coavaluació en les pràctiques avaluatives, oferint l'oportunitat als estudiants a aprendre els uns dels altres i optimitzant els temps docents dedicats a la correcció de treballs escrits.

A més, resulta especialment interessant per aquelles titulacions que preparen els estudiants per a un activitat professional que requereix d'habilitats en l'avaluació de treballs escrits, com és el cas de magisteri.

DESENVOLUPAMENT

1. Objectius

L'experiència que es presenta pretén assolir tres objectius:

1. Situar l'avaluació en el procés d'ensenyament i aprenentatge, de forma que sigui un moment per aprendre, a partir de la detecció i reflexió sobre els errors propis i dels companys.
2. Oferir als estudiants oportunitats per aprendre a avaluar treballs escrits, una competència necessària per a la formació de futurs mestres.
3. Millorar el procés d'avaluació de treballs, forçant l'explicitació de criteris de correcció (en haver-los de concretar en la pauta que compartim amb els estudiants) i optimitzar els temps de correcció (podent focalitzar l'atenció en els aspectes més complexos o problemàtics).

2. Descripció del treball

Les transformacions del sistema universitari en el marc de la convergència europea ens porten a buscar formes que millorin les ajudes que oferim als nostres estudiants en el procés de construcció d'aprenentatge. L'avaluació, amb la seva finalitat de regular tant l'ensenyament com l'aprenentatge, està al centre d'aquests canvis.

En l'experiència que es presenta es pretén trobar mecanismes que complementin o enriqueixin l'actuació docent tot compartint amb els estudiants la tasca de correcció i avaluació, que els formats tradicionals de gestió de l'aula reservaven en exclusiva al professorat. Es planteja que els estudiants avaluin els seus companys (coavaluació), amb tres propòsits. En primer lloc perquè autoavaluant-se els estudiants tenen l'oportunitat d'aprendre uns dels altres (Topping i Ehly, 1998). Això situa l'activitat d'avaluació dins de la seqüència d'ensenyament i aprenentatge. Tal com ens recorda Sanmartí (2007), la coavaluació és una de les estratègies que més ajuden a l'autoregulació. L'assumpció dels criteris d'avaluació, sobretot si han estat negociats, facilita un aprenentatge més comprensiu. A més, la lectura atenta del text del company permet identificar formes de fer i pensar diferents, reconèixer els errors (com a mecanisme d'aprenentatge) i contrastar les produccions d'altres amb les pròpies.

En segon lloc, oferir als estudiants la possibilitat d'avaluar els seus companys permet aprendre a avaluar, una competència necessària per a la formació d'estudiants autònoms. Tal com diu Cassany (1993, 48): "Algún dia tots haurem de convertir-nos en correctors dels nostres textos, quan no hi hagi cap professor davant que pugui corregir-los". A més, en el cas dels estudiants de Magisteri, on es planteja aquesta experiència, aprendre a corregir treballs escrits constitueix, sense dubte, una competència necessària en la seva activitat professional i que, com després veurem, resulta poc ensenyada deliberadament al llarg dels estudis universitaris.

En tercer lloc, l'ús de la coavaluació permet millorar l'activitat avaluadora del professorat, pel fet d'haver d'explicitar forçosament els criteris d'avaluació (que cal compartir amb els estudiants). La revisió d'investigacions sobre coavaluació (Falchikov i Goldfinch, 2000) mostren que la seva efectivitat depèn, en part, de la claredat i comprensió dels criteris d'avaluació. Però a més, la coavaluació facilita alliberar temps en el procés de correcció, que permet focalitzar l'atenció en els casos més problemàtics i/o singulars.

L'experiència que es descriu té lloc en l'assignatura de Psicologia Evolutiva i de l'Educació, una matèria troncal dels segon curs de Magisteri, durant el curs 2006-07, en els estudis d'Educació Primària i Educació Musical. La coavaluació es va fer en dos treballs obligatoris, que constitueixen el 25% del total de la qualificació de l'assignatura.

El primer treball, al final del primer quadrimestre, consistia a posar en joc els principis motivacionals (Alonso, 2000) en una unitat didàctica dissenyada per l'estudiant. El segon treball, a final del segon quadrimestre, consistia a desplegar el mètode d'aprenentatge cooperatiu del puzle (Monereo i Duran, 2001) en una unitat didàctica dissenyada per l'estudiant.

3. Metodologia

En ambdós casos el procediment de treball va seguir un patró similar.

-Presentació de l'objectiu del treball: dissenyar una activitat com més real millor (que respongui a les característiques dels centres de pràctiques i que sigui susceptible de ser posada en pràctica en aquests contextos) on es posi en joc el contingut après.

-Procediment de l'activitat: presentació dels criteris d'avaluació, realització del treball individual, posada en comú en petit grup (oferint-se mútuament suggeriments de millora), millora de l'esborrany i lliurament del treball escrit.

-Procediment d'avaluació. Per a la coavaluació es presenta en primer lloc la pauta d'avaluació, sobre els criteris que ja s'havien enunciat en presentar el treball. La pauta ofereix 10 elements de correcció, i sobre cadascun planteja tres possibilitats de resolució (una incorrecta que correspon a 0 punts, una parcialment correcta, 0,5 punts i una correcta, 1 punt). En el quadre 1 es mostren, a tall d'exemple, els 5 primers elements de la pauta del primer treball. Els estudiants tenen l'oportunitat de posar el símbol (?) quan no estan prou segurs sobre com qualificar el treball del seu company en un element determinat. Finalment, la pauta demana que facin un breu comentari, que reculli algun aspecte positiu o a millorar.

Quadre 1. Exemple d'elements de correcció de la pauta de Coavaluació

<p>A. Objectiu didàctic</p> <p>0. Està formulat de forma molt confusa o massa general. És difícil que es pugui concretar en una unitat didàctica (UD) de poques sessions.</p> <p>0,5 Està clar i ben concretat, però resulta massa ampli per una UD.</p> <p>1. Clar, concret i abastable en poques sessions.</p>
<p>P1 Activar curiositat i interès</p> <p>0. No es presenta una activitat expressa per aquest principi.</p> <p>0,5 Es presenta una activitat, però difícilment activarà l'interès o la curiositat de l'alumnat</p> <p>1 Activitat expressament dirigida i efectiva per activar l'interès i la curiositat de l'alumnat</p>
<p>P2 Mostrar rellevància per a l'alumne</p> <p>0. No es presenta una activitat expressa per aquest principi.</p> <p>0,5 Es presenta una activitat, però només mostra la rellevància des de la perspectiva del mestre</p> <p>1 Es planteja una activitat que ajuda els alumnes a trobar la rellevància per a ells</p>
<p>P3 Aprenentatge cooperatiu</p> <p>0. Es diu que faran treball de grup, però no es concreta com.</p> <p>0,5 Es concreta un treball de grup, però no s'organitza de manera que les aportacions de cada membre de l'equip siguin necessàries.</p> <p>1. Treball cooperatiu organitzat pel mestre de manera que cada membre del petit grup ha de fer una aportació necessària al grup.</p>
<p>P4 Oportunitats d'elecció</p> <p>0. Es diu que els alumnes trien, però no es concreta entre quines opcions.</p> <p>0,5 Els alumnes trien, però sobre aspectes secundaris o menors (ex. company de treball, aspectes formals del treball...)</p> <p>1. Els alumnes prenen decisions sobre diferents opcions relacionades amb el què i el com del treball (ex. subtema, metodologia...)</p>

Un cop compresa la pauta d'avaluació, els treballs eren distribuïts a l'atzar entre els estudiants, evitant que ningú li toqués el propi. Els avaluadors escrivien els seus

noms en la pauta, i tots els comentaris necessaris, però no podien escriure sobre el treball del company avaluat.

Feta la coavaluació, els treballs i les pautes eren retornades als estudiants avaluats per tal que revisessin la coavaluació. Si tenien alguna discrepància, havien d'assenyalar l'element en qüestió (amb una D) i argumentar el canvi en la part posterior de la pauta.

Finalment, el professor revisava les pautes, consultant els treballs avaluats, i prestant especial atenció a les discrepàncies entre avaluador i avaluat. La qualificació final era retornada als estudiants.

A efectes d'innovació docent, es va demanar als estudiants que responguessin un qüestionari anònimament, en què es demanava experiència prèvia en activitats de coavaluació, aprenentatge sobre els continguts a partir de l'activitat de coavaluació, funcionalitat d'aprendre a avaluar, dificultats i millores.

4. Resultats

Per motius d'espai, presentarem els resultats prenent com a mostra els estudiants del grup d'Educació Primària, en referència al primer treball. Els resultats s'organitzen en dos apartats: els provinents del procés d'avaluació (coavaluació, revisió de l'estudiant i revisió del professor) i els extrets de l'opinió dels estudiants a partir del qüestionari anònim.

Dels 59 treballs presentats, 41 van ser avaluats, el que representa un 69,5% dels estudiants. Això és perquè en la sessió de coavaluació faltaven alguns estudiants. Com qualsevol pràctica d'aprenentatge entre iguals, la coavaluació requereix de la presencialitat i la participació dels estudiants. Val a dir que no es va fer una crida expressa a l'assistència dels estudiants en aquella sessió, ni es van habilitar mesures per evitar les absències (com ara, no coavaluar els treballs dels absents).

Dels 410 ítems avaluats (10 per cada treball), només aparegueren 13 interrogants (3,17%), dada que indica clarament que els estudiants no eludeixen pas la seva responsabilitat com a avaluadors i, ben al contrari, prenen decisions, fins i tot quan els ítem tenen un grau important de complexitat.

El nombre de discrepàncies entre avaluador i avaluat va ser de 29 (7,07%), la qual cosa indica que la correcció és afinada i els criteris d'avaluació compartits. D'aquestes discrepàncies, 18 (62,06%) van ser resoltes per part del professor a favor de l'avaluat, considerant la seva argumentació. La resta, 11 (37,93%), es van resoldre a favor de l'avaluador.

La qualitat de l'avaluació entre iguals i la seva tendència a ser exigents, concorda amb el baix nombre de discrepàncies entre el professor i els avaluadors. En revisar les avaluacions el professor va discrepar en 56 ocasions (13,65%). Val a dir que la major part d'aquestes discrepàncies es van resoldre a favor de l'avaluat, augmentant la nota, (40 en total o 71,42% de les discrepàncies), cosa que reforça la tendència dels iguals a actuar d'una forma més exigent que el mateix professor. Només en 16 casos (el 3,90% del total d'ítems) el professor disminuïa la nota proposada pel company.

Pel que fa a l'opinió expressada pels estudiants a través del qüestionari, cal destacar:

Més de la meitat dels estudiants (55,17%) no havien fet mai o en poques ocasions activitats de coavaluació en l'ensenyament obligatori. A més, la majoria (79,31%) no havia fet mai cap coavaluació a la universitat.

En línia amb aquesta constatació, la pràctica totalitat d'estudiants (93,10%) creuen que avaluar treballs escrits és una competència bàsica de la formació de mestres que ha de ser ensenyada a la universitat. La majoria (86,20) manifesten que pràctiques com aquesta (coavaluació) ofereixen bones oportunitats per aprendre a avaluar treballs.

La majoria d'estudiants (75,86%) diuen haver après molt o força sobre el contingut del treball a través de les activitats de la coavaluació. D'aquests, el 58,62% diu que la coavaluació li ha permès aprofundir en els continguts ("més claredat", "amb més profunditat", "m'ha permès consolidar i dominar millor"). La resta (41,37%) diu que avaluar el treball d'un company li ha permès veure altres formes de dur a la pràctica els principis motivacionals i, en conseqüència, tenir més capacitat de generalització o transferència.

CONCLUSIONS

L'experiència presentada ha posat de relleu que la majoria dels estudiants de magisteri, -tot i reconèixer que aprendre a avaluar treballs escrits constitueix una competència necessària per a la seva activitat professional, i que pràctiques de coavaluació poden ajudar efectivament a desenvolupar-la- no han tingut experiències suficients de coavaluació a la universitat.

Hem vist que la coavaluació és una activitat que requereix la presencialitat -i participació activa dels estudiants. De fet, el 30% dels treballs no van poder ser coavaluats, cosa que concorda amb el nivell regular d'absentisme. Algunes mesures que podrien evitar això serien: anunciar i donar relleu especial a la sessió de coavaluació, no coavaluar els treballs dels absents, avaluar el treball de l'avaluador...

S'ha plantejat l'avaluació de treballs escrits com una competència a desenvolupar i, per tant, com quelcom que s'aprèn. Tanmateix, i tot que era el primer cop per a la majoria dels estudiants, l'alumnat ha assumit la seva responsabilitat avaluadora (només un 3,17% d'ítems sense avaluar), ha fet una correcció afinada i amb criteris compartits (un 7,07% de discrepàncies avaluat-avaluador) i amb un alt nivell d'exigència (la majoria de les discrepàncies avaluador-professor es resolen a favor de l'avaluat, augmentant la nota).

Però tal com diu Falchikov (2001, 272): "l'acord entre les correccions entre estudiants i professor no ha de ser el principal aspecte de l'èxit de l'avaluació entre iguals. El veritable èxit hauria de venir per la millora de l'aprenentatge de l'estudiant com a resultat de la participació en el procés". En aquest sentit, la major part dels estudiants manifesten haver après -amb més profunditat o amb més capacitat de generalització- mentre realitzaven la coavaluació, cosa que situa l'activitat d'avaluació dins del procés d'ensenyament i aprenentatge, com un moment més per aprendre.

Finalment, compartir el procés de correcció amb els estudiants, ha permès que el professorat disposi de més temps, que s'ha pogut dedicar a la revisió de les discrepàncies, que sovint responien als apartats més interessants o problemàtics del

treball i, sobretot, a garantir que els estudiants tinguessin una rica retroalimentació, a partir de l'avaluació i comentari del seu company, de les discrepàncies que ells argumentaven i de la resolució de les discrepàncies per part del professorat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alonso, J. (2000): *Motivar per a l'aprenentatge. Teoria i estratègies*. Barcelona. Edebé.

Cassany, D. (1993): *Reparar l'escriptura. Didàctica de la correcció de l'escrit*. Graó: Barcelona.

Falchikov, N. (2001): *Learning together. Peer tutoring in higher education*. Londres: Routledge Falmer.

Falchikov, N. i Goldfinch, G. (2000): "Student Peer Assessment in Higher Education: A Meta-Analysis Comparing Peer and Teacher Marks". *Review of Educational Research*, 70, 3, 287-322.

Monereo, C. i Duran, D. (2001): *Entramats. Mètodes d'aprenentatge cooperatiu i col·laboratiu*. Barcelona. Edebé.

Sanmartí, N. (2007): *Evaluar para aprender*. Barcelona: Graó.

Topping, K. i Ehly, S. (1998): *Peer-Assisted Learning*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.